

Національний університет
водного господарства та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування

Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури

Кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

О.А. Лагоднюк

“ _____ ” _____ 2019 р.

03-10-97

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Безпека життєдіяльності та цивільний захист

Life safety and civil protection

галузь знань	27 «Транспорт»
field of study	27 «Transport services»
спеціальність	274 «Автомобільний транспорт», 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)»
specialty	274 «Motor vehicle transport», 275.03 «Transport technology (on the Motor vehicle transport)»

Рівне – 2019

Робоча програма «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за галуззю знань 27 «Транспорт» спеціальностей 274 «Автомобільний транспорт» та 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)». Рівне: НУВГП, 2019. – 14 с.

Розробник: Гнеушев Володимир Олександрович, канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Протокол від 11 квітня 2019 р. № 12

Завідувач кафедри _____

(В.Л. Филипчук)

Схвалено науково-методичною комісією спеціальності 274 «Автомобільний транспорт»

Протокол від «12» червня 2019 року № 9

Голова науково-методичної комісії _____

М.М. Марчук

Схвалено науково-методичною комісією спеціальності 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)»

Протокол від «22» травня 2019 року № 9

Голова науково-методичної комісії _____

М.Д. Швець

© Гнеушев В.О., 2019 рік

© НУВГП, 2019 рік

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» («БЖД та ЦЗ») складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалавра спеціальностей 274 «Автомобільний транспорт» та 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні основи безпеки життєдіяльності, ризику та небезпеки в предметній діяльності, небезпеки в сучасному урбанізованому техногенному середовищі, причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій, єдина державна система цивільного захисту та планування заходів ЦЗ, захист населення та територій при надзвичайних ситуаціях (НС), особливості НС та протидії ним на автотранспортних та експедиційних підприємствах.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» є складовою частиною циклів дисциплін підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальностей 274 «Автомобільний транспорт» та 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» за освітньо-професійними програмами спеціальностей, які передбачають наявність систематичних та ґрунтовних знань із спеціальних дисциплін навчального плану, цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, практичних заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених задач.

Вимоги до знань та умінь визначаються освітньо-професійними програмами спеціальностей 274 «Автомобільний транспорт» та 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)».

Анотація

Вивчення питань забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту при виконанні професійних обов'язків є невід'ємною складовою підготовки фахівців автомобільної та автотранспортної галузей в процесі формування в них професійних компетентностей. Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» формує в майбутніх фахівцях уміння та компетенції для забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту працівників, населення та територій з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки. Результати навчання полягають у вмінні виявляти при

професійній діяльності умови, причини і наслідки негативної дії шкідливих та небезпечних виробничих факторів на організм працюючих, оцінювати ступінь безпечності дорожніх умов, виробничого обладнання, технологічних процесів та здійснювати визначення необхідності, достатності заходів із безпеки життєдіяльності та цивільного захисту і їх розробку.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, цивільний захист, ризик, небезпека, небезпечні та шкідливі фактори, надзвичайна ситуація.

Abstract

Studying the issues of life safety and civil protection in the performance of professional duties is an integral part of the training of professionals in the automotive and motor transport industry in the process of forming their professional competences. The discipline "Life Safety and Civil Protection" forms in future specialists skills and competencies to ensure the safety of life and civil protection of workers, people and territories, taking into account the achievements of scientific and technological progress, as well as in the awareness of the indissoluble unity of successful all security requirements. Learning outcomes are the ability to identify in a professional activity the conditions, causes and consequences of the negative effects of harmful and dangerous production factors on the body of workers, to assess the degree of safety of road conditions, production equipment, technological processes and to determine the need, adequacy of measures for life safety and civil protection and their development.

Keywords: life safety, civil protection, risk, danger, dangerous and harmful factors, emergency.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 27 «Транспорт»	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальності 274 «Автомобільний транспорт» та 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		4-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – не передбачено		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		7-й	9-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,4 год.; самостійної роботи студента – 3,6 год.	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Самостійна робота:	
		60 год.	80 год.
			Вид контролю:
	залік	залік	

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

- для денної форми навчання – 33 % до 67 %;
- для заочної форми навчання – 11 % до 89 %.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» включається в навчальні плани як самостійна дисципліна з фахової підготовки.

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальностями 274 «Автомобільний транспорт» та 275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації (НС) та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, формуванні у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку, а також у прийнятті продуктивних рішень у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийняттого ризику; засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- сучасну концепцію культури безпеки і ризик-орієнтованого мислення, при яких питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;
- сучасні проблеми і головні завдання безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності в автомобільній та транспортній галузі з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити

надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

- коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ, основні методи та інструментарій моніторингу НС, побудови моделей (сценаріїв) їх розвитку та оцінки їх соціально-економічних наслідків;

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

- оцінювати середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, проводити моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;

- приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень;

- проводити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечувати скоординовані дії щодо їх попередження на об'єктах господарювання (ОГ) відповідно до своїх професійних обов'язків;

- обрати і застосовувати методи з прогнозування та оцінки обстановки в зоні НС, розрахунку параметрів уражальних чинників джерел НС, що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків НС;

- розробляти і впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи цивільного захисту;

- інтерпретувати новітні досягнення в теорії та практиці управління безпекою у НС.

- забезпечувати якісне навчання працівників ОГ з питань БЖД і ЦЗ, надавати допомогу та консультації працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС;

- оцінювати стан готовності окремих працівників та підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

1. Основні поняття, терміни та визначення безпеки життєдіяльності. Аксиоми безпеки життєдіяльності.

2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.

3. Матеріальні чинники предметної діяльності. Причини та наслідки небезпек.

4. Культура безпеки та ризик-орієнтоване мислення, поняття ризик-орієнтованого підходу (РОП) в питаннях безпеки.

Тема 2. Ризик-орієнтований підхід для моделювання виникнення та розвитку надзвичайних подій

Ризик-орієнтований підхід в питаннях безпеки.

1. Загальний аналіз та класифікація ризику. Концепція прийнятного ризику та ризик-орієнтованого підходу в питаннях управління безпекою.
2. Методичні підходи та головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику.
3. Вибір методів та інструментів управління виявленим ризиком.

Тема 3. Людина як елемент ергатичних систем

1. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки
2. Роль аналізаторів людини в забезпеченні її життєдіяльності
3. Особливості режиму діяльності людини
4. Мотиви та мотиваційна сфера діяльності
5. Підвищення психофізіологічної стійкості кадрів до професійних небезпек.

Тема 4. Причини виникнення, класифікація та моніторинг надзвичайних ситуацій

1. Надзвичайні ситуації та причини їх виникнення
2. Класифікація надзвичайних ситуацій
3. Організація цивільного захисту в Україні.
4. Моніторинг надзвичайних ситуацій

Тема 5. Єдина державна система цивільного захисту та запобігання виникненню надзвичайних ситуацій

1. Єдина державна система цивільного захисту
2. Планування заходів з цивільного захисту
3. Заходи запобігання виникнення НС. Фінансування і матеріально-технічне забезпечення заходів

Тема 6. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та їх наслідків

1. Основні завдання, принципи та заходи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій
2. Основні принципи ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків

Тема 7. Надзвичайні ситуації автотранспортної галузі

1. НС унаслідок аварії автомобільного транспорту на шляхах загального користування, на мосту, у тунелі, на залізничному переїзді.
2. НС унаслідок аварій на транспорті з викиданням (загрозою викидання) небезпечних і шкідливих (забруднювальних) речовин: БНР, РР, НХР, пально-мастильних матеріалів.
3. Головні причини виникнення НС на транспорті та шляхи їх попередження.
4. План ліквідації аварії на автотранспортних підприємствах, терміналах і складах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності	12	2	2	-	-	8	12	1	-	-	-	11
Тема 2. Ризик-орієнтований підхід для моделювання виникнення та розвитку надзвичайних подій	12	2	2	-	-	8	12	1	-	-	-	11
Тема 3. Людина як елемент ергатичних систем	12	2	2	-	-	8	12	-	2	-	-	10
Тема 4. Причини виникнення, класифікація та моніторинг надзвичайних ситуацій	12	2	2	-	-	8	12	1	2	-	-	9

Тема 5. Єдина державна система цивільного захисту та запобігання виникненню надзвичайних ситуацій	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 6. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та їх наслідків	12	2	2			8	12	-	-			12
Тема 7. Надзвичайні ситуації автотранспортної галузі	18	2	4	-	-	12	18	1	2	-	-	15
Усього годин:	90	14	16			60	90	4	6			80

4. Теми семінарських занять (не передбачені)

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Оцінка рівня небезпеки за допомогою структурно-логічних моделей	2	1
2.	Надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах	2	1
3.	Порядок класифікації НС	2	1
4.	Оцінка хімічної обстановки при утворенні зон хімічного забруднення	2	-
5.	Оцінка радіаційної обстановки при радіаційному забрудненні місцевості	2	
6.	Оцінка захисних властивостей захисних споруд цивільного захисту	2	-

7.	Розрахунок розміщення вантажу в кузові автомобіля (причепа) в контексті стійкості автопоїзда.	2	2
8.	Розрахунок необхідного оснащення гаража і складу засобами пожежогасіння	2	1
Разом		16	6

6. Теми лабораторних занять (не передбачені)

7. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять – 15 год., заочна форма – 5 год.

Підготовка до контрольних заходів – 18 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 27 год., заочна форма – 57 год.

7.1 Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Природні загрози, характер їх проявів і дії на людей, тварин, рослин та об'єкти економіки	3	3
2.	Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС	2	2
3.	Менеджмент безпеки. Правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та територій у надзвичайній ситуації	3	3
4.	Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайної ситуації	4	4
5.	Надання першої долікарської допомоги потерпілому	2	2
7.	Сім тем основного курсу (розділ 3)	-	30
	Разом:	27	57

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (не передбачено)

9. Методи навчання

Під час лекційного курсу застосовується комплекти роздаткового матеріалу за темами дисципліни, дискусійне обговорення проблемних питань, мультимедійне обладнання і презентації.

На практичних заняттях вирішуються ситуаційні завдання із розслідування нещасних випадків, розробки інструктивної документації з охорони праці розрахунку параметрів небезпечних виробничих чинників, оцінки електробезпеки та обладнання для пожежогашіння

10. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів проводиться у тестовій формі через Навчально-науковий центр незалежного оцінювання (ННЦНО). Контрольні завдання за змістовим модулем (два модулі по 10 балів (максимум) за кожний), включають тестові запитання та ситуаційні задачі.

В процесі проведення практичних занять знання і вміння студентів оцінюються викладачем наступним чином:

- з лекційного матеріалу – шляхом тестування та проведення усного опитування;

- з практичних завдань – шляхом оцінки активності роботи студента і перевірки виконаних завдань:

0% – завдання не виконано;

40% — завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування ННЦНО, практичні заняття та самостійна робота							Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	100
16	16	18	12	12	12	14	

T1, T2 ... T13 – теми дисципліни.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90-100	відмінно
82-89	добре
74-81	
64-73	задовільно
60-63	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. 03-09-17. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни «Безпека життєдіяльності» для студентів за всіма напрямками підготовки денної форми навчання / Поліщук-Герасимчук Т. О., Довбенко В. С. – Рівне: НУВГП, 2014 – 33 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/2923>

13. Рекомендована література

Базова

1. Туровська Г.І. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2012. – 198 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2311/1/727153%20zah.pdf>
2. Цивільний захист: навчальний посібник / К. О. Левчук, Р. Я. Романюк, А. О. Толок — Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016 р. — 325 с. URL: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/5/10/5-10-b1.pdf>

Додаткова

1. Міхєєв Ю. В., Зеркалов Д.В., Землянська О. В. Цивільний захист: навч. посіб. / Ю. В. Міхєєв, Д. В. Зеркалов, О. В. Землянська. Електронні текстові дані (1файл: 11 Мбайт). – К.: НТУУ «КПІ». 2013. – 233 с.
2. Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
3. НПАОП 0.00-1.62-12. Правила охорони праці на автомобільному транспорті. URL: <https://dnaop.com/html/32443/doc-%D0%9D%D0%9F%D0%90%D0%9E%D0%9F.0.00-1.62-12> (дата звернення: 29.05.2019)

4. ДНАОП 51.0-1.03-96. Правила охорони праці при експлуатації баз, складів і сховищ, виконанні вантажо-розвантажувальних робіт на об'єктах оптової торгівлі URL: https://dnaop.com/html/33174/doc-%D0%94%D0%9D%D0%90%D0%9E%D0%9F_51.0-1.03-96

14. Інформаційні ресурси

1. Цифровий репозиторій Національного університету водного господарства та природокористування. URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>
2. Безпека життєдіяльності та цивільний захист. Опис дисципліни. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/7894>
3. Наукова бібліотека НУВГП – м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75, URL: <http://lib.nuwm.edu.ua/>
4. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <http://www.dsns.gov.ua/>
5. Головне управління ДСНС у Рівненській області. URL: <https://rv.dsns.gov.ua>
6. Журнал „Промислова безпека”. URL: <http://prombezpeka.com/>
7. Науковий вісник Національного гірничого університету. URL: <http://nv.nmu.org.ua/index.php/ru/glavnaya/38-ruscat/novosti/2621-polnye-versii-statej>